

S-KVINNOR

S-KVINNORS POLITISKA PROGRAM

DEN FEMINISTISKA KAMPEN

Vår ideologiska grund

Klasskamp, kvinnokamp och antirasistisk kamp

En klassmedveten feminism är nödvändig för att bygga en rättvis och demokratisk värld. S-kvinnors feminism handlar om att utmana, ifrågasätta och omdana det samhälle som under sekler har styrts och dominerats av män.

S-kvinnor ställer klasskamp, kvinnokamp och antirasistisk kamp sida vid sida, men vi ser också andra maktordningar och annan diskriminering. Kvinnor är ingen homogen grupp och påverkas därför olika av den patriarkala ordningen. Det är viktigt att se olika maktordningar och förstå hur de samverkar.

S-kvinnors mål är det jämställda och jämlika samhället, där alla människor lever i frihet och har lika stor makt över sina liv och den gemensamma utvecklingen av samhället.

Patriarkatet

Samhället är i grunden präglad av en patriarkal ordning, där män som grupp är överordnade kvinnor som grupp. Män har större ekonomisk, politisk, social och kulturell makt än kvinnor. Detta tar sig bland annat uttryck i att män tjänar mer pengar och tar mindre ansvar i hemmet. Mäns våld mot kvinnor, förtryck och diskriminering är samhällsproblem som begränsar alla kvinnor.

Genus

Genusbegreppet betonar att kvinnor och män inte formar hela sin identitet själva, utan i relation till det samhälle vi alla är en del av. Det finns olika förväntningar på flickors och pojkars och kvinnors och mäns beteenden och uttryck. Först när vi ser och förstår de strukturer som särskiljer och värderar könen olika kan vi bekämpa dem. Alla människor ska kunna göra fria val av livsriktning, åsikter, uttryck och sexuell läggning.

En klassmedveten feminism

Vi lever i en globaliserad kapitalistisk värld där makt och resurser är koncentrerade hos ett fåtal. Den positiva utvecklingen med minskad fattigdom i världen måste delas av alla och användas för att förbättra villkoren för alla. De åtta rikaste männen i världen äger idag mer än vad den fattigaste halvan av jordens befolkning äger tillsammans. Utvecklingen pekar på fortsatt ökade klyftor och minskad jämlikhet, både i Sverige och i världen.

Det är en brutal orättvisa som medför flera destruktiva effekter. I ojämlika samhällen brister tilliten mellan människor vilket begränsar friheten och tryggheten för alla.

Särskilt skadliga är klassklyftorna för de grupper som har minst makt. Klasssamhällets yttersta konsekvens är att människor med lägre utbildningsnivå och sämre ekonomi, i högre utsträckning drabbas av ohälsa och lever kortare liv. Därför är det avgörande att ekonomiska resurser och makt fördelas jämlikt och jämställt.

Den feministiska kampen

Folkrörelse och folkbildning är viktiga verktyg i den feministiska kampen. För att ta makt i samhället är det en styrka ju fler vi är. S-kvinnor organiserar kvinnor i hela landet – lokalt, regionalt och nationellt. Vi utvecklar politiken och påverkar samhällsutvecklingen för att förverkliga vår vision om en jämställd värld.

Det feministiska samhällsbygget

Bostad – en social rättighet

Byggande är ett redskap för samhällsförändring. Sverige har saknat en tydlig samhällsbyggnadspolitik de senaste decennierna och det har lett till ett segregerat samhälle. Redan under 1970-talet tog S-kvinnor fram "Kvarteret framtiden" – ett politiskt program om ett samhälle grundat på allas rätt till likvärdiga liv. När vi nu formar framtidens feministiska samhällsbygge är de tankarna viktiga utgångspunkter.

Samhällsbygge kräver helhetsgrepp och politiskt ansvarstagande. Målet är att skapa attraktiva, välfungerande och socialt integrerade bostadsområden med en blandad bebyggelse för människors behov genom hela livet, därför ska bygg- och fastighetsbolagen ta ett stort socialt ansvar. När S-kvinnor skrev *Kvarteret Framtiden* var en god boendemiljö en av de centrala tankarna. Det finns skäl att minnas detta när Sverige åter står inför en stark nybyggnadsperiod – det gäller att inte bara kvantitativt öka antalet bostäder, det gäller att också göra det med god kvalitet.

Alla människor har rätt till en bostad av god kvalitet till en rimlig kostnad, därför behövs allmännyttan i alla kommuner. Utförsäljningen av allmännyttan ska stoppas. Miljonprogrammen måste rustas upp utan att det drabbar de som bor där idag genom höga hyreshöjningar. Byggandet av fler hyresrätter ska gynnas, bland annat genom en skatteneutralitet mellan boendeformer. Förutsättningarna för att bygga i hela landet måste också ses över. S-kvinnor ska verka för reformer som balanserar villkoren mellan upplåtelseformerna.

Kvinnor, som generellt har lägre inkomster än män, är mer beroende av hyreslägenheter till rimliga kostnader.

Trygghet och tillgänglighet

Trygghet är en avgörande faktor i feministisk samhällsplanering. Känslan av otrygghet förstärks när män tar över det offentliga rummet. En våldsam machokultur inskränker allas frihet. Flickor och kvinnor upplever en större rädsla än pojkar och män för överfall eller påhopp kopplat till sexualisering och objektifiering. Många väljer att inte gå ut ensamma, speciellt kvällstid. Trygghet är mer än en fysisk miljö. Det näthat som drabbar kvinnor i stor utsträckning sprider oro och rädsla. Det begränsar människors lust att uttrycka sig fritt. Det är oacceptabelt.

Vi får aldrig tillåta att den rädslan begränsar flickors och kvinnors livsutrymmen. Män behöver ta ett större ansvar för klimatet i det offentliga rummet.

Utomhusmiljöer ska vara väl upplysta och inbjudande och planeras för att skapa trygghet och tillgänglighet. För att skapa trygghet krävs jämlikhet eftersom människor då inte ställs mot varandra.

Stad och land – hela Sverige ska leva

Hög arbetslöshet och låg framtidstro leder till sociala problem och oro. Det krävs särskilda satsningar för att skapa fungerande livsmiljöer för både stad och land.

Utarmningen av landsbygden måste stoppas. En grundläggande tillgång till samhällsservice som apotek, post, bank, kontanthantering, tele, el och IT ska garanteras i hela landet. Stöd till landsbygdsutveckling ska gynna lokalsamhället. Att möjliggöra för alla att kunna röra sig är en

förutsättning för en levande landsbygd, därför krävs satsningar på bra infrastruktur, samhällsservice, kulturutbud och hållbar kollektivtrafik.

De klassklyftor som finns i hela landet blir extra synliga i städerna, som samlar samhällets starkaste och svagaste grupper. Koncentrationen av hög arbetslöshet, låga skolresultat och trångboddhet riskerar att förstärka patriarkala strukturer i många förorter. De reaktionära krafterna som begränsar kvinnors frihet måste bekämpas och feministiska krafter stärkas. I många av landets tätorter råder bostadsbrist och i de stora städerna är den mycket stor. Det byggande som krävs ger oss stora möjligheter att genom medveten stadsplanering och exploateringspolitik fysiskt förbättra redan befintliga boenden, miljön och sociala förhållanden i de stadsdelar och på de orter som bäst behöver detta. Alla har rätt till en miljö som är fysiskt, ekologiskt och socialt hållbar.

Ett öppet samhälle ger människor chanser att träffas utanför sina ursprungliga umgängeskretsar. Att samla olika funktioner i närområdet, till exempel samlingslokaler, bibliotek, simhall och fritidsgård, kan leda till spännande möten och främja lokal demokrati. Folkbildning är också en viktig del av demokratin. Föreningslivet och folkrörelserna måste fortsatt ges utrymme och möjligheter att växa, i såväl städer som på landsbygden. Det är viktigt att vi inte bygger bort föreningslivet när våra städer växer samtidigt som föreningslivet på landsbygden kan komma att behöva extra stöttning.

Välfärd och möjligheter

Ett feministiskt samhälle måste bygga på tillgång till fungerande välfärd av hög kvalitet, men en stark och gemensam välfärd är inte slutmålet, den är ett verktyg för att utöka demokratins räckvidd. Det är en grund för allas frihet. När välfärden inte räcker till är det oftast kvinnorna som får kompensera för bristerna genom att gå ner i arbetstid. Det anhöringsansvar som många kvinnor i dag tar leder till att de får lägre lön, mindre fritid, försämrad pension, ökad stress och ohälsa, samtidigt som samhället förlorar arbetade timmar och skatteintäkter.

Förskola, skola och fritidsverksamhet är viktiga mötesplatser för alla barn. Det är pedagogiska verksamheter som ska genomsyras av en genusmedveten och normkritisk pedagogik. Det fria skolvalet bidrar till segregationen och behöver mötas med att kommunerna får vetorätt inför nya etableringar av friskolor.

Förskolor ska finnas i närområdet och ha bemanning och storlek på barngrupperna som ger barnen trygghet och möjligheter att utvecklas. Lagstadgad rätt till barnomsorg även på kvällar, nätter och helger ska vara en självklarhet. Allmän förskola ska gälla från två års ålder. För att förskolan ska vara jämlik bör den på sikt vara avgiftsfri, liksom fritidsverksamhet efter skoltid. Skolan ska vara likvärdig för alla elever och kunskapen ska stå i fokus. Skolan ska bygga på demokratiska och sekulära värderingar. S-kvinnor motsätter sig religiösa friskolor och förskolor. Skolan ska vara kompensatorisk. Flickor och pojkar måste få samma möjligheter att nå goda resultat, känna sig trygga och må bra. Det ska råda nolltolerans mot alla former av kränkningar.

Sverige ska vara ett föredöme för andra länder i vård och omhändertagande av sina äldre. Äldres rättigheter ska stärkas genom att en särskild äldreomsorgslag ska införas. Äldreomsorgen ska ha god bemanning och kvalitet och vara en trygghet både för de boende och för deras anhöriga. Kvinnor ska inte tvingas kompensera för bristande hemtjänst eller underbemanning på äldreboendet. Anhörigvård får aldrig reduceras till en kvinnofråga. Att umgås med barn eller

anhöriga ska ske av egen vilja. Det behövs mer forskning angående i vilken mån tillgång till äldreomsorg är jämställd, dvs. om kvinnor får samma tillgång till äldreomsorg som män.

Ett feministiskt samhällsbygge måste baseras på en gemensamt ägd och finansierad välfärd av hög kvalitet. Den offentliga sektorn ska inte styras av marknadskrafter. När välfärden privatiseras riskerar skolan och vården att bli ojämlig. De verksamheter som drivs privat ska regleras och åläggas att återinvestera överskott.

S-kvinnors krav

- Jämställdhet ska vara en faktor i all samhällsplanering.
- Skattepolitiken ses över för att få neutralitet mellan olika boendeformer.
- Skapa trygga och upplysta boendemiljöer.
- Satsningar på samhällsservice och infrastruktur ska gå hand i hand med bostadsbyggande i hela landet.
- Satsa på en fungerande kollektivtrafik och bredband för hela landet.
- Stoppa utförsäljningen av allmännyttan och gynna byggandet och bevarandet av fler hyresrätter.
- Rusta upp miljonprogrammen.
- Investera i välfärden för att möjliggöra för kvinnor att delta i arbetslivet på samma villkor som män.
- Ge kommunerna vetorätt om friskoleetableringar.
- Förskolor och skolor ska bygga på demokratiska och sekulära värderingar och ha en genusmedveten och normkritisk pedagogik.
- Lagstadgad rätt till barnomsorg även på kvällar, nätter och helger.
- En särskild äldreomsorgslag som stärker äldres rättigheter ska införas.
- Vinster ska inte vara styrande i välfärden. Offentliga medel ska gå till verksamheten.

Ekonomi och hållbarhet

Hållbarhet och tillväxt

Samhällsutvecklingen ska vara långsiktigt hållbar, därför måste demokratin sätta gränser för marknaden. Samhällsekonomin ska vara ett medel i människans tjänst. Den måste ta hänsyn till både ekologiska, ekonomiska och sociala aspekter för hållbarhet. Tyvärr betraktar vi idag bara de ekonomiska aspekterna när vi ska värdera hur samhället mår. Sveriges välmående mäts genom tillväxten av bruttonationalprodukten (BNP), men en positiv ekonomisk utveckling innebär inte automatiskt att människor eller miljön mår bättre. Ekonomisk-politiska beslut och samhällsplanering behöver därför ta hänsyn till alla tre hållbarhetsaspekter.

Större hänsyn måste tas till naturens kretslopp. Ekonomin behöver bli mer cirkulär. En del har gjorts men fler verktyg måste utvecklas och användas för att uppmuntra till återanvändning, återvinning och energiutvinning av restprodukter.

Delad ekonomi, som innebär att vi äger eller använder saker tillsammans, är ett sätt att utnyttja befintliga resurser på ett bättre sätt. Att dela är inget nytt men den digitala utvecklingen öppnar dörren för många nya delningstjänster. Cirkulär ekonomi och delad ekonomi behöver utvecklas och stärkas. Det får dock inte ske genom att arbetsgivaransvar urholkas och att skyldigheten att betala skatt åsidosätts.

Sverige är en bit på väg till ett fossilfritt samhälle. Stora delar av de fossila bränslena i värmesektorn är utfasade, men inom transportsektorn återstår däremot mycket att göra. Tågtrafiken och hela kollektivtrafiken behöver byggas ut och rustas upp och staten ska ha det övergripande ansvaret för tågtrafiken. Kärnkraften är både miljöfarlig och en säkerhetsrisk och måste avvecklas. Både barn och vuxna omges av gifter i vardagen, i hemmet och på jobbet. Arbetet för giftfria närmiljöer måste prioriteras. Alla förskolor ska vara kemikaliesmarta.

Produktion och konsumtion

Produktionen är central för ekonomin och samhällsutvecklingen, men en lika viktig del är human- och naturkapital.

Den svenska miljöpolitiken har drivit fram viktiga förändringar, effektiviserat produktionen och minskat de svenska utsläppen av till exempel växthusgaser. Samtidigt har den miljöpåverkan som svensk konsumtion står för fortsatt att öka, eftersom en stor del av de varor vi köper är producerade i andra länder. Vi måste därför aktivt arbeta för en medveten konsumtion.

Vi förbrukar mer naturresurser än vi har råd med och skapar oåterkalleliga förändringar av jordens klimat. Sverige är på många sätt ett föredöme på miljöområdet, men det ger oss ingen anledning att slå oss till ro. Det återstår mycket arbete med att ställa om till ett hållbart samhälle och säkerställa den biologiska mångfalden, lokalt och globalt. Klimat och miljöproblem tar inte hänsyn till nationsgränser. Internationella handelsavtal ska utformas så att hänsyn tas till människor, miljö och demokrati samt att kvinnors och flickors rättigheter värnas.

En skattepolitik för samhällsbygget

Samtidigt som välståndet stiger för de flesta har den sociala utsattheten koncentrerats till vissa områden. Sverige har haft de snabbast växande klyftorna inom hela OECD (Organisationen för

ekonomiskt samarbete och utveckling) under senare år. Det är en långsiktig negativ utveckling, klassklyftorna i Sverige har ökat i decennier.

Få länder lägger så stor andel av sin BNP på gemensamma välfärdstjänster som Sverige. Grunden är givetvis politisk. För att behålla och utveckla en välfärd med hög kvalitet och för att eliminera klassklyftorna behövs ett hållbart skattesystem. Den ekonomiska politiken måste möjliggöra stora och nödvändiga samhällsinvesteringar.

Skattesystemet reformerades på 1990-talet, men sedan dess har omfattande avsteg gjorts från grundläggande principer om neutralitet, förutsägbarhet och likformighet. Till exempel beskattas inkomst på arbete lägre än pension, sjuk- och aktivitetsersättning, arbetslöshetsersättning och föräldrapenning. Det är en orättvisa som måste rättas till.

Skattepolitiken måste återfå en tydligare fördelningspolitisk profil för att minska de ekonomiska klyftorna och stärka välfärden. Det är så klassklyftorna utjämnas. En fördelningspolitik måste ta hänsyn till de orättfärdiga skatteskillnader som finns och minska dessa. Det är en förutsättning för ett jämlikt Sverige.

Klimat- och miljöförstörande verksamhet ska beskattas hårdare. Inom vissa områden kan till exempel höjda miljö- eller konsumtionsskatter växlas mot sänkta skatter på arbete.

Skattesmitning och skatteplanering är ständigt aktuella frågor. Det behövs en kontinuerlig debatt om skattemoral.

S-kvinnors krav:

- Samhällsekonomin ska ta hänsyn till både ekologiska, ekonomiska och sociala aspekter.
- Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland.
- Sverige ska avveckla kärnkraften.
- Sverige ska motverka utarmningen av den biologiska mångfalden.
- Cirkulär och delad ekonomi ska utvecklas och stärkas.
- Sverige ska bli ett föregångsland gällande giftfria miljöer.
- Ett mål för att minska de konsumtionsbaserade utsläppen av växthusgaser ska införas.
- Tåg- och kollektivtrafiken ska rustas upp och byggas ut.
- Skattesystemet ska återfå en tydligare fördelningspolitisk profil.
- Klimat- och miljöförstörande verksamhet ska beskattas hårdare.
- Pension, sjuk- och aktivitetsersättning, arbetslöshetsersättning och föräldrapenning ska beskattas som inkomst på arbete.
- Upphandling inom offentlig sektor ska ske med hänsyn till människor och miljö.
- Konsumentskyddet ska stärkas.

En jämställd arbetsmarknad

En uppdelad arbetsmarknad

Svensk arbetsmarknad är ännu inte jämlik och jämställd. Det finns stora skillnader mellan kvinnor och män när det gäller lön, villkor och möjlighet att påverka sin arbetssituation. I hela samhället är mannen norm och arbetslivet är inget undantag.

Redan i skolan bryter könsrollerna igenom. Normer för manligt och kvinnligt styr vilka utbildningar och yrken som väljs av tjejer och killar.

En könssegregerad arbetsmarknad befäster könsroller och stereotypa uppfattningar om kvinnligt och manligt.

Utomeuropeiskt födda kvinnor har högre arbetslöshet än andra grupper. Det förstärker segregationen.

Jämlika och jämställda arbetsplatser är en vinst för hela samhället.

Arbetsliv och familjeliv

För att nå målet om full sysselsättning och kvinnors ekonomiska självständighet, behöver kvinnors deltagande i arbetslivet öka. Ett hållbart arbetsliv, med balans mellan familj, arbete och fritid, är en förutsättning för detta.

De senaste åren har anhörigvården märkbart ökat och det är i huvudsak kvinnor som tar ansvar för omsorg i nära relationer. Koppling finns till minskad offentlig sektor och därför behöver en översyn göras för att stärka den.

Vi lever i en könsmaktsordning där kvinnor fortfarande tar huvudansvar för det obetalda arbetet. Ojämställda familjeförhållanden påverkar arbetsmarknaden. Vid föräldraledighet tar kvinnor ut ca 75 procent av föräldradagarna, under barnets två första år tar kvinnor ut hela 90 procent av dagarna. Att kvinnor är mer borta från arbetet gör att alla kvinnor, även de utan barn, ses som riskarbetskraft.

Sveriges senaste stora arbetsmarknadsreform var när 40 timmars arbetsvecka infördes 1973. Ett resultat av arbetarrörelsens kamp för omfördelning och frigörelse. Det är nu 44 år sedan. S-kvinnor menar att det är hög tid att förändra heltidsnormen och driver därför arbetet med att införa 30 timmars arbetsvecka som norm. Det är en viktig reform för bättre hälsa, minskade sjukskrivningstal, lägre arbetslöshet och mer fritid. Det är dessutom en viktig jämställdhetsreform.

En helt individualiserad föräldraförsäkring stärker kvinnors roll på arbetsmarknaden, mäns roll som pappor och barnens rätt till sina föräldrar. Det är en förutsättning för ett jämställt familjeliv och arbetsliv.

Kvinnors arbetsvillkor

Många problem på dagens arbetsmarknad är tydligt kopplade till kvinnors arbetssituation. Kvinnor har mer osäkra anställningar, oregelbundna arbetstider, delade turer, deltidsanställningar och ohälsa kopplat till jobbet.

Heltid som norm måste gälla på hela arbetsmarknaden. Allmän visstidsanställning som anställningsform och delade turer ska avskaffas.

Arbetsmiljöfrågor måste uppvärderas av arbetsgivarna. Kvinnors sjukskrivningstal stiger alarmerande och det är framför allt den psykiska ohälsan på grund av stress och dålig arbetsmiljö som växer. Inom kvinnodominerade yrken är det viktigt att utveckla medarbetarnas egenmakt, rätt till kompetensutveckling och rehabilitering vid behov.

Tillsammans med arbetsmarknadens parter vill S-kvinnor utveckla ett arbetsmiljöarbete och motverka diskriminering. Riktade insatser behövs för att hjälpa kvinnor som har det svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Alla ska ha tillgång till ett livslångt lärande. Möjligheten att uppdatera, validera och komplettera sin utbildning måste därför förbättras inom alla sektorer.

För att uppnå en jämställd arbetsmarknad måste vi även få jämställd representation på ledande positioner både i offentlig och privat sektor. Hela lönen och halva makten måste bli verklighet på hela arbetsmarknaden.

Resultatet av en ojämsälld arbetsmarknad är att kvinnor har betydligt lägre livsinkomster än män. Det påverkar också kvinnors pensioner, många kvinnor får idag endast garantipension. Idag lever många kvinnor under EUs fattigdomsdefinition. Pensionssystemet behöver ses över i sin helhet för att nå jämställda pensioner.

Välfärden som arbetsplats

En växande och åldrande befolkning leder till att välfärdens åtagande blir större samtidigt som konkurrensen om personer i arbetsför ålder ökar. För att klara den stora rekryteringsutmaningen behöver välfärdens yrken och arbetsplatser vara attraktiva.

När kommuner och landsting måste förlita sig på bemanningsföretag för att klara verksamheten får det konsekvenser för patientsäkerhet, kvalitet och ekonomi samtidigt som stor personalomsättning påverkar arbetsmiljön negativt.

Offentlig sektor, som styrs demokratiskt, måste vara ett föredöme när det gäller jämställda löner, arbetsvillkor, arbetsmiljö, kompetensutveckling och karriärmöjligheter. Då skapas goda förutsättningar för både kvinnor och män att välja välfärden som arbetsplats.

Kvinnor på ledande positioner

Förutsättningarna att vara chef skiljer sig åt i olika sektorer inom offentlig sektor. Exempelvis har kvinnor i chefsposition generellt sett ansvar för fler anställda. Villkoren måste bli jämställda och de organisatoriska förutsättningarna för ett gott chefskap måste utvecklas.

Både inom offentlig och privat sektor måste fler kvinnor nå ledande positioner. Inte minst i bolagsstyrelser behöver kvinnors representation öka.

S-kvinnors krav:

- Avskaffa osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män.
- Heltid som norm ska vara en lagstadgad rättighet.
- Avskaffa allmän visstidsanställning som anställningsform och avskaffa delade turer.
- Föräldraförsäkringen ska vara individualiserad senast år 2020.
- Att aktivt utreda och driva frågan om förkortad heltidsnorm, i sin helhet.
- Hårdare krav på en god arbetsmiljö ställs på arbetsgivaren.
- Genuskunskap ska ingå i arbetsmiljöföreskrifterna.

- Lagstifta om kvotering av börsbolagens styrelser.
- Uppmuntra elever att välja utbildningar som bryter den könsuppdelade arbetsmarknaden.
- En nationell handlingsplan tas fram för kvinnor som länge stått utanför arbetsmarknaden.
- Goda arbetsvillkor, arbetsmiljö, jämställda löner samt kompetensutveckling och rehabilitering ska erbjudas inom alla sektorer. Offentlig sektor ska gå före som ett gott exempel.
- Ge kvinnor i chefsposition rätt förutsättningar för att utveckla ett gott chefskap.
- Pensionssystemet måste ses över i sin helhet.

Jämställd hälsa

Inom hälso- och sjukvården är det särskilt tydligt att mannen är norm. Kvinnors hälsa och sjukdomar ges lägre prioritet och sämre ekonomiska förutsättningar än mäns hälsa och sjukdomar. Kvinnor får sämre tillgång till vård och rehabilitering på flera områden. Denna orättvisa har uppmärksammats allt mer de senaste åren, men mycket återstår att göra.

Fram tills relativt nyligen trodde man till exempel inte att kvinnor drabbades av hjärt- och kärlsjukdomar i samma utsträckning som män. Det visade sig vara fel. Anledningen till att detta inte upptäckts tidigare var att forskningen utgick från den manliga anatomin.

Äldre som lider av depression eller ångest är en bortglömd grupp i vården, trots att psykisk ohälsa bland personer över 65 år är lika vanligt som demenssjukdom. Demenssjukdomar kan ibland förväxlas med andra psykiska sjukdomar initialt och vice versa. Andelen äldre personer med depression bedöms vara ett folkhälsoproblem. 27 procent av kvinnorna i åldern 65–79 år har besvär med ångslan, oro eller ångest.

Det finns fortfarande eftersatta områden vad gäller forskning och kunskap om kvinnors hälsa. Det handlar framför allt om problem och sjukdomar kopplade till kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa, som exempelvis endometrios, inkontinens, vestibulit och förlossningsskador. Belastningsskador och stress i kontaktyrken ökar som orsak till kvinnors ohälsa. Många kvinnor vittnar om att deras problem inte tas på allvar inom vården. Denna attityd måste bekämpas.

Vi står inför en förlossningskris i Sverige. Det handlar om fulla förlossningssalar, där barnmorskorna går på knäna för att hinna med sitt arbete. I vissa områden får inte kvinnor plats på närmaste sjukhus, utan tvingas åka till andra städer eller till och med utomlands för att föda. Rätten till en säker förlossning ska vara en självklarhet i Sverige.

För att tydligare kunna analysera skillnaden i vård mellan kvinnor och män måste sjukvårdsstatistiken redovisas könsuppdelat och forskningen om kvinnors sjukdomar måste få mer resurser. Vårdinriktade utbildningar behöver också ha ett tydligare genusperspektiv i undervisningen.

S-kvinnor ska verka för att utöka försäkringskassans närståendepenning för anställda och arbetssökande så att den utökas så att fler än en person kan söka närståendepenning samtidigt.

En ny sexuell revolution

Normerna kring kön och sexuell läggning har förändrats, inte minst har ett kritiskt perspektiv på heteronormen tillkommit. Många har en mer tillåtande attityd till sex och har fler sexuella kontakter. Internet och sociala mediers genombrott har fört med sig nya mötesplatser och informationssajter för kärlek och sexualitet. Sexuella relationer har till viss del frikopplats från kärleksrelationer, graviditet och barnafödande.

Det finns seglivade föreställningar om att sexualitet och sexualdrift skulle vara könsbetingat. Det påverkar värderingar och attityder kring sex. I själva verket är sexualiteten något individuellt och varierar lika mycket inom som mellan grupperna kvinnor och män. Under lång tid har kvinnor fostrats in i en passiv sexuell roll som utgått från mannens behov, medan män fostrats in i en aktiv roll. Mycket tyder på att detta är under förändring och att unga tjejer och killar idag har sex på

mer lika villkor. Det är positivt, men samtidigt finns mycket kvar att göra för att kvinnor ska kunna bejaka sin sexualitet.

Det behövs en ny sexuell revolution. Kvinnors rätt till den egna kroppen måste också vara rätten till den egna lusten, genom hela livet.

Sexuell hälsa är folkhälsa

Trots att vi vet hur viktig sexualiteten är för vårt mående är frågor om sexuell hälsa sällan prioriterade inom folkhälsopolitiken.

Det saknas tillräcklig kunskap om den sexuella hälsan hos befolkningen. Det har inte gjorts någon större sexualundersökning sedan 90-talet, men en mindre undersökning från 2013 visade att den sexuella hälsan är kopplad till både klass, kön och ålder. Undersökningen konstaterar bland annat att svenskar har mindre sex än någonsin och att den sexuella lusten har minskat. Orsaken är ofta trötthet och stress.

Den nationella uppföljningen inom området sexualitet och reproduktiv hälsa fokuserar idag på områdena oskyddat sex, abort, samt sexuellt våld och tvång. Det saknas uppföljning som fokuserar på mer hälsofrämjande områden och även kunskap om sexualitet och tillfredsställelse sexliv. Sexualitet behöver bli en självklar integrerad del av uppföljningen av folkhälsan.

HBTQ-personer som grupp har sämre psykisk hälsa. Till exempel har transpersoner betydligt högre risk för ohälsa och självmord. HBTQ-personers särskilda utsatthet behöver också prioriteras inom folkhälsan genom riktade insatser.

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)

Sexuell och reproduktiv ohälsa är idag det vanligaste hälsoproblemet bland kvinnor i världen. En komplicerad graviditet, förlossning, abort och skadliga seder som till exempel könsstympning kan innebära livsfara. Rätten till mödravård, förlossningsvård, preventivmedel, vård och utbildning för att förebygga sexuell ohälsa är livsviktig.

Rätten till fri abort är avgörande för att kunna bestämma över sig själv och sin egen kropp. Hoten mot aborträtten kryper närmare. Abortmotståndarnas strategi med skrämmande bilder och slagord har kompletterats med en mer smygande juridisk kamp för att urholka aborträtten. S-kvinnor står upp för aborträtten både nationellt och internationellt. Kvinnor ska mötas av professionell personal som bortser från egna värderingar.

S-kvinnors krav:

- Riktade resurser för mer forskning och kunskap om kvinnors hälsa och sjukdomar.
- Avgiftsfritt screeningprogram för gynekologisk cellprovtagning i hela landet.
- Säkerställ jämställd vård genom bättre könsuppdelad statistik och ett tydligare genusperspektiv inom vårdinriktade utbildningar.
- Bejaka tjejeers och kvinnors sexualitet och bekämpa gamla normer och sexism.
- En normkritisk sex- och samlevnadsundervisning ska utvecklas och ges av lärare som är utbildade i ämnet.
- Ungdomsmottagningar ska vara avgiftsfria och nå alla.
- Sexualitet inkluderas i den nationella uppföljningen kring folkhälsa.
- Särskilda insatser för att stärka HBTQ-personers rättigheter.
- SRHR-frågor uppvärderas i folkhälsopolitiken.

- Värna rätten till fri abort, nationellt och internationellt.
- Säkra tillgången till förlossningsvård och minimera, diagnostisera och åtgärda antalet förlossningsskador samt förbättra eftervården.
- Mer forskning och kunskap om äldre kvinnors psykiska ohälsa för att förebygga depression.

Exploatering av kvinnokroppen

Exploatering av kvinnokroppen kan vara både fysisk som våldtäkt, trafficking, prostitution och kvinnoförnedrande pornografi eller psykisk som objektifiering och ouppnåeliga hälsofarliga ideal.

Objektifiering och exploatering

I ett globaliserat kommunikationssamhälle som utvecklas snabbt möter vi ständigt nya utmaningar. Det digitala landskapet gör att informationen når fler snabbare och även fler yngre än tidigare. Internet och sociala medier har skapat nya mönster och vägar för exploatering av kvinnors kroppar som normaliserar objektifiering, hat, hot och våld. Lagstiftningen måste hänga med i den utvecklingen.

Svenska marknadsföringslagen omfattar inte manipulering av bilder på människokroppen och måste därför ses över. Retuscherade och manipulerade bilder skapar ouppnåeliga och skadliga ideal. Det påverkar kvinnors självbild och hur de värderar sin kropp. Det kan leda till ökad utseendefixering, ätstörningar, osunda kost- och träningsvanor. Ett exempel på lagar som införts i några länder för att motverka osunda kroppsideal är förbud att använda modeller med för lågt BMI.

När de yttersta konsekvenserna av ett ojämnt samhälle inte bara gör sig påmind, utan bereds plats i samhället, måste vi reagera. Det behövs lagstiftning mot sexistisk reklam, marknadsföring och objektifiering av kvinnor i TV och film.

Pornografi och människohandel

Den globala handeln med kvinnors och barns kroppar är idag en mångmiljardindustri som inte bara tar sig uttryck genom prostitution utan också genom pornografin. Flera decenniers forskning visar en mängd skadeverkningar på grund av den kommersiella pornografin. Både porrindustrin och sexhandeln handlar om maktförhållanden och ekonomiska intressen och är ofta kopplat till organiserad brottslighet.

Att kvinnokroppen går att köpa befästs ständigt inom pornografin. Porrindustrin är starkt präglad av den maktordning som överordnar män och underordnar och nedvärderar kvinnor. Den i dag så kallade "mainstream-pornografin" innehåller nästan alltid våld och inte sällan tortyrliknande inslag där kvinnor utsätts för plågsamma, förnedrande och våldsamma sexuella handlingar. Den här typen av pornografiska filmer ska inte förekomma.

På grund av den digitala utvecklingen når pornografin allt yngre grupper. Medelåldern när barn ser våldsporr första gången är idag 11 år. Det behövs en utredning om porrens skadliga verkningar.

Nej till sexköp

S-kvinnor var drivande i införandet av den svenska sexköpslagen som kriminaliserar den som köper, men inte den som säljer, sex. Lagen är viktig för att förebygga och bekämpa prostitution och människohandel. Vi vet att handeln hade varit betydligt mer omfattande utan en sexköpslag. Det blir tydligt i jämförelse med länder som legaliserat sexköp, där stora bordellverksamheter växer fram utan att de fått bukt med den svarta sexhandeln. Sexköpslagen har också en normerande effekt – den visar att Sverige inte accepterar handel med människokroppen.

Kunskaper om prostitution ökar i samhället men samverkan mellan olika instanser, till exempel polisen, socialtjänsten och hälso- och sjukvården behöver bli bättre. Alla personer som vill lämna

prostitution ska få det stöd och den hjälp som de behöver. Idag är straffet för sexköp böter eller max ett års fängelse, men sexköp borde alltid leda till ett frihetsberövande straff. Våldigt få lagförs för sexköp, det är en brottslighet som måste prioriteras högre och kräver mer resurser.

När svenska medborgare köper sexuella tjänster utomlands gäller inte sexköpslagen. För att det ska bli möjligt krävs att brottet undantas från dubbel straffbarhet, dvs. att handlingen blir lika olaglig utomlands som i Sverige. Undantag för dubbel straffbarhet gäller för en rad andra allvarliga sexualbrott och borde även gälla för sexköp.

Sexualbrott

Nolltolerans ska gälla alla former av sexuella trakasserier. Vi får aldrig acceptera eller normalisera att flickors och kvinnors livsutrymmen begränsas för att andra tar sig rätten att ta för sig av deras kroppar, varken i de privata eller offentliga rummen.

För att en sexuell handling ska definieras som våldtäkt krävs idag att förövaren använder hot, våld eller utnyttjar en person i hjälplöst tillstånd, men en stor översyn av sexualbrottslagen har genomförts. Den visar att det ofta handlar om att många offer inte kämpade emot. Det har klarlagts att sådant är ett vanligt skydds beteende för att inte dra på sig värre skador och har felaktigt tolkats som samtycke. S-kvinnor stöder förslaget att sex alltid ska utgå från samtycke och att det ska införas ett oaktsamhetsrequisit i lagen.

S-kvinnor ser också att det är viktigt att offret prioriteras och respekteras genom hela vårdkedjan och rättsprocessen och får rätt stöd. Att alla som anmäler en våldtäkt får ett målsägandebiträde är ett första steg. Kunskapen om sexualbrott behöver stärkas inom hela rättsväsendet.

Mäns våld mot kvinnor

Enligt nationellt centrum för kvinnofrid har mer än var tionde kvinna i Sverige utsatts för våld i en nära relation. Varje år mördas cirka 15 kvinnor av en man i en nära relation. Mord som nästan alltid föregåtts av hot och våld som inte stoppats. Ojämställda löner och pensioner, tillsammans med dagens bostadssituation, bidrar till att kvinnor får svårt att lämna osunda relationer om de står i beroendeställning till sina män.

Mäns våld mot kvinnor är inte bara ett kvinnoproblem, det är ett samhällsproblem. Våldet måste förebyggas och offren skyddas. Att arbeta med värderingar och manlighetsnormer är oerhört viktigt och måste genomsyra hela samhället, speciellt skolan och idrottsrörelsen.

Landets kvinnojourer uppger att de tvingas neka kvinnor hjälp på grund av platsbrist. Skillnaderna är stora mellan hur landets kommuner prioriterar kvinnofridsfrågorna. Kommunerna måste ta sitt ansvar och ha en tydlig handlingsplan för att motverka mäns våld mot kvinnor. En långsiktig finansiering av tjej- och kvinnojourerna måste säkras. Vilket ligger i enlighet med den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Men då landets kommuner i dagsläget inte tar sitt fulla ansvar bör regeringen under en övergångsperiod vara delaktig i finansieringen av landets kvinnojourer. Detta för att landets kvinnojourer ska kunna bygga sin verksamhet långsiktigt och inte gå under på grund av kommunernas okunskap. Samtidigt bör lagstiftningen för kommunernas ansvar, gällande mäns våld mot kvinnor och dess finansiering, skärpas ytterligare.

Äldre kvinnor är en grupp som ofta glöms bort när man talar om mäns våld mot kvinnor, men våldet tar inte pension. Däremot riskerar det sociala livet att inskränkas, vilket kan öka utsattheten. Det är därför viktigt att ha ett äldreperspektiv på dessa frågor.

Hedersbrott är en utmaning för hela samhället. Parallella samhällen byggda på patriarkala strukturer måste alltid motverkas. Kunskapen om hedersförtrycket och hedersvåldets speciella karaktär måste spridas. Det är hot och våld som utövas och/eller sanktioneras av flera personer som står i nära relation till den utsatta. Alla instanser, skolan, socialtjänsten, vården och rättsväsendet måste ha rätt redskap för att identifiera, bemöta och bekämpa hedersbrott. Hedersbrott ska införas som egen straffskärpning för att förtydliga brottets allvar.

Barn- och tvångsäktenskap är förbjudet i Sverige. Det stärkta skyddet som 2014 infördes mot barn- och tvångsäktenskap har inte fått önskade effekter, så tillämpningen av lagen måste ses över.

Surrogatmödraskap

Utifrån principen om alla människors lika värde ska ingen människa betraktas som ett medel för en annan människas behov och handel med kvinnors kroppar är aldrig acceptabelt. Därför ska varken kommersiellt eller altruistiskt surrogatmödraskap legaliseras.

S-kvinnors krav:

- Motverka alla former av exploatering och objektifiering av kvinnokroppen.
- Lagstifta mot sexistisk reklam, marknadsföring och objektifiering av kvinnor i TV och film.
- Införa en nollvision mot mäns våld mot kvinnor.
- Verka för att en utredning tillsätts om pornografins skadliga verkningar och hur pornografiska filmer med tortyrliknande och plågsamma inslag kan motverkas och förbjudas.
- Motverka sexköp och prostitution genom förstärkt samverkan mellan olika samhällsinstanser.
- Skärp sexköpslagen så att sexköp alltid leder till ett frihetsberövande straff.
- Svenska sexköpslagen ska gälla för svenska medborgare som köper sexuella tjänster utomlands.
- Skärp straffen för sexualbrott. Våldtäktslagstiftningen måste innefatta samtycke och oaktsamhet.
- Säkerställ en långsiktig finansiering av landets tjej- och kvinnojourer.
- Inför hedersbrott som straffskärpning samt kunskapshöjande insatser som ett redskap för att identifiera, bemöta, förebygga och bekämpa hedersbrott.
- Tillämpningen av lagen om stärkt skydd mot barn- och tvångsäktenskap ska ses över och skärpas.
- Motverka surrogatmödraskap både nationellt och internationellt.

Internationell solidaritet

S-kvinnor har en lång tradition av internationellt freds- och solidaritetsarbete. Vi är övertygade om att det är grunden för att hantera även dagens oroväckande utveckling i världen. Vi ser hur kvinnors rättigheter urholkas, hur krig och klimatförändringar i världen drabbar kvinnor och driver dem på flykt.

Kvinnors ekonomiska och politiska egenmakt är långt ifrån en självklarhet, fastän samhällena och världssamfundet skulle tjäna på ökad jämställdhet, minskad fattigdom och ökad ekonomisk tillväxt.

Internationellt samarbete

Kvinnokampen kan bara vinnas genom internationellt samarbete med andra organisationer och civilsamhällen. Ett viktigt verktyg i kampen för kvinnors rättigheter är FN:s kvinnokonvention, som måste inkorporeras i svensk lagstiftning. I FN:s utvecklingsmål "Agenda 2030" finns också jämställdhetsmål, som att avskaffa våld mot kvinnor, stärka kvinnors ekonomiska självständighet, ge kvinnor rätt till sexuell och reproduktiv hälsa samt avskaffa könsstympning, barn- och tvångsäktenskap. S-kvinnor kämpar för att alla världens länder ska nå målen senast 2030.

Sverige ska själv sätta ramarna för internationella samarbeten och inte söka medlemskap i militäralliansen NATO. Våra internationella insatser ska i första hand vara fredsfrämjande och fredsbevarande, under FN-flagg.

S-kvinnor arbetar för en aktiv freds- och nedrustningspolitik. Vi vill se en kärnvapenfri värld. Svensk vapenexport får inte ske till diktaturer och länder som kränker mänskliga rättigheter.

Kvinnors deltagande för fred och säkerhet

De främsta hoten mot människors grundläggande rättigheter och säkerhet är globala: fattigdom, sjukdomar och epidemier, klimatförändringar, krig, sexuellt våld och terror.

Kvinnors deltagande i fredsprocesser och konflikthantering leder till ökad strävan mot fred och säkerhet, och främjar återuppbyggnadsprocesser efter krig. Forskning visar på samband mellan samhällets jämställdhet och minskad våldsbenägenhet och korruption.

S-kvinnor fortsätter att driva frågan om ett svenskt erkännande av ett fritt Västsahara. FN:s agenda för kvinnor, fred och säkerhet – resolutionen 1325 – måste implementeras i det globala förebyggande arbetet. Nationella handlingsplaner ska synliggöra och stärka kvinnors deltagande, makt, inflytande och säkerhet, både före, under och efter konflikter. Genusrådgivare ska finnas med vid utlandsmissioner, i flyktingläger och i processer för att återuppbygga samhällen.

FN och andra internationella organ som beslutar om fred och säkerhet skall ha en jämn representation av kvinnor och män. Fler kvinnor behöver synas som ledare och förebilder på höga positioner. Fredsavtal som inte tar hänsyn till kvinnors perspektiv eller deltagande ska inte vinna gehör.

Sexuellt våld

Det sexuella våldet i krig och konflikter rör sig inte om enskilda övergrepp, utan om en systematiserad krigsföring som slår sönder kvinnors liv och hela samhällen. Syftet varierar med konflikterna. Det kan vara för att utrota en etnicitet eller folkgrupp eller för att förnedra och smutskasta offren och deras familjer.

En feministisk utrikespolitik kännetecknas av ett helhetsgrepp. Den arbetar för att stoppa den patriarkala krigskulturen, återuppbygga säkra fungerande rättsstater, minska fattigdomen och uppfylla grundläggande krav som skola och utbildning. Kvinnor och kvinnoorganisationer måste delta aktivt i arbetet med att formulera behov och åtgärder.

Jämställt bistånd

Jämställdhet är avgörande för att minska fattigdom och biståndet ska därför riktas till insatser som främjar jämställdhet. I detta sammanhang är det extra viktigt att frågor om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) prioriteras. Biståndssatsningar riktade till kvinnor har visats ge gott resultat för hela samhällen. När biståndet fördelas jämställt ges kvinnor möjlighet att förändra sina liv samtidigt som fattigdomen minskar för alla. Biståndspengar ska inte gå till flyktingmottagande i Sverige, utan komma personer i utsatta länder till del.

Internationellt fackligt samarbete

Allas rätt till arbete och ekonomisk självständighet är grunden för jämställdhet. Socialdemokratin och fackföreningsrörelsen måste fortsätta verka tillsammans med föreningar och arbetsplatser, för ett arbetsliv byggt på demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter i alla länder. S-kvinnor står bakom Internationella arbetsorganisationens (ILO) åtta grundläggande konventioner om fri förenings- och förhandlingsrätt, mot barnarbete, mot slav- och tvångsarbete, mot diskriminering och för jämställda löner och sociala minimirättigheter för löntagare i hela världen.

I en global världsekonomi blir ILOs kompetens för att stärka internationell arbetsrätt allt viktigare. ILOs status måste höjas, dess arbete bör respekteras och främjas internationellt, av regeringar och andra internationella organ.

ILOs och även Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) uppförandekoder för multinationella företag är idag bara frivilliga. Genom att stärka uppförandekoderna kan vi påverka och förbättra villkoren för arbetare världen över.

S-kvinnors krav:

- Sverige förblir militärt alliansfritt.
- Sverige ska inte söka medlemskap i militäralliansen NATO.
- Sverige ska arbeta aktivt för nedrustning, fred och en kärnvapenfri värld.
- Svensk vapenexport får inte ske till diktaturer och länder som kränker mänskliga rättigheter.
- Kvinnokonventionen ska inkorporeras i svensk lag.
- Motverka barnäktenskap, hedersbrott och månggifte både i Sverige och utomlands.
- FNs agenda för kvinnor, fred och säkerhet, resolutionen 1325, ska implementeras i det globala förebyggande arbetet.
- Fördöm alla former av sexuellt våld i krig och konflikt enligt FN-resolutionerna 1820 och 1960.
- SRHR-frågor ska prioriteras i biståndsarbetet.
- FN och andra internationella organ som beslutar om fred och säkerhet skall ha en jämn representation av kvinnor och män.
- Genusrådgivare ska finnas med på utlandsmissioner, i flyktingläger och i processer för att återuppbygga samhällen.

- Biståndspengar ska inte gå till flyktingmottagande i Sverige utan komma personer i utsatta länder till del.

Kvinnor och migration

Migration

Människor har flyttat på sig i alla tider. Enligt Världsbanken fanns 2015 cirka 250 miljoner internationella migranter. De allra flesta har migrerat för att arbeta, oftast i samma region eller i länder med relativt lika välståndsnivå. År 2015 befann sig också rekordmånga människor på flykt undan förföljelse, krig och förtryck, omkring 60 miljoner enligt UNHCR. Den stora majoriteten befinner sig på flykt inom det egna landet eller i flyktingläger i närområdet, en liten andel tar sig vidare till andra regioner och kontinenter.

Det kommer ofta i skymundan att hälften av världens migranter är kvinnor. Länge har kvinnors migration setts som en effekt av mäns migration, men kvinnor migrerar också på egen hand och med egna motiv, framför allt vid arbetskraftsmigration. Det innebär ofta stora risker för exploatering och utnyttjande. Många av kvinnorna arbetar med hushållsarbete, med ytterst dåliga och osäkra villkor. Rättigheter och regleringar för arbetskraftsmigration måste stärkas. Facklig-politisk samverkan är viktigt, inte minst globalt och bilateralt. Sverige bör ratificera FNs konvention om migrantarbetares rättigheter (CMW) och arbeta för att andra EU-länder gör detsamma.

Även på flykt är flickor och kvinnor särskilt utsatta och löper stor risk att utnyttjas sexuellt och bli offer för människohandel. Flyktingsituationen har blottlagt stora brister i EUs flyktingpolitik och mottagande. Sverige måste vara drivande för att säkra lagliga vägar till Europa och verka för ett ökat globalt ansvarstagande för människor på flykt. Det internationella samfundet måste också göra större ansträngningar för att komma åt orsakerna till flykt och för att hantera flyktingmottagandet värdigt.

På grund av katastrofer och konflikter orsakade av klimatförändringarna måste vi ha beredskap för att antalet flyktingar ökar. Det behövs globalt, regionalt och nationellt ansvarstagande för att säkra asylrätten och förhindra den pågående urholkningen av asylsökandes rättigheter. I detta arbete ska Sverige vara ett föregångsland.

Det behövs ett ökat feministiskt fokus i flyktingpolitiken, som uppmärksammar kvinnors särskilda utsatthet på flykt och stärker bedömningar av kvinnors skyddsskäl. Sverige behöver också stärka arbetet för ensamkommande flyktingbarn, både flickor och pojkar, och för HBTQ-personer på flykt. Deras särskilda utsatthet måste uppmärksammas och deras skyddsskäl måste uppvärderas.

Mottagande

I linje med internationell rätt och den moraliska övertygelsen hos de flesta har Sverige åtagit sig att ta emot människor i behov av skydd. S-kvinnor står upp för en solidarisk värld där asylrätten är central. Asylsökande som har skyddsgrund ska ha rätt till permanent uppehållstillstånd och familjeåterförening.

En human flyktingpolitik behöver ett mottagningssystem som kan anpassas till snabba förändringar i antal asylsökande. Vi har ett relativt välfungerande mottagande men har också kunnat se hur vissa samhällsfunktioner blivit väldigt ansträngda när antalet asylsökande ökat snabbt. En solidarisk fördelning av asylsökande mellan kommunerna är en nyckelfaktor för att skapa ett bättre mottagningssystem och stärka acceptansen för flyktingmottagandet.

Etablering

Människor som kommer till Sverige ska ges möjligheter att bygga sitt liv här. Det kräver ett värdigt mottagande och en välfungerande etablering. Snarast efter ankomsten till Sverige ska asylsökande ges en grundläggande orientering om svenskt samhällsliv och de demokratiska värderingar som styr detta.

Att tidigt få tillgång till utbildning, praktik eller arbete är viktigt för att människor så snabbt som möjligt ska få en egen inkomst och makt över sina egna liv. Här är folkhögskolorna och studieförbunden en viktig resurs och kan fungera som en brygga in i samhälle och arbetsliv. Det bidrar också till den ekonomiska utvecklingen och är lönsamt för hela samhället.

Statens egen kapacitet av anläggningsboenden bör vara på en sådan nivå att behovet av att upphandla boenden med tveksam kvalitet till dyra priser minimeras. Lagen om eget boende (EBO) som ger asylsökande rätt till ersättning för boende de ordnat på egen hand måste ses över. Den måste garantera en värdig boendesituation och minska segregationen.

Barn som kommer till Sverige ska så snabbt som möjligt börja förskola eller skola och få stöd på den nivå de befinner sig. Tiden nyanlända barn går i förberedelseklass ska vara så kort som möjlig, så att de snabbt kommer in i ordinarie klasser.

Svenska för invandrare (SFI) behöver göras mer tillgänglig och flexibel och ta hänsyn till att människor har olika bakgrund och förutsättningar. För att effektivisera SFI bör undervisningen kunna ges redan under ansökningstiden. Det snabbar på inlärningen och göra väntetiden för asylsökande mer meningsfull. SFI bör också kunna läsas under föräldraledighet, för att framför allt hjälpa kvinnor i etableringsprocessen. Barnomsorg ska erbjudas i den utsträckning som krävs för att fullfölja studier.

Nyanländas utbildning och erfarenheter måste tas tillvara. Många som kommer hit har kunskaper och yrkesfärdigheter som den svenska arbetsmarknaden har stora behov av. Samtidigt som andra har låg utbildningsnivå och svårt att ta sig in på den svenska arbetsmarknaden.

Etableringsinsatserna måste täcka in allt från validering av akademiska meriter och yrkeserfarenheter, till alfabetisering och grundläggande kunskapsuppbyggnad. Det är nödvändigt med förbättrad och utökad samverkan mellan olika myndigheter vid etableringsinsatser.

Särskilt svårt att ta sig in på arbetsmarknaden har kvinnor. Samtidigt domineras de särskilda insatser som görs för nyanlända, som instegsjobb, av män. En strategi för att bryta denna dominans bör tas fram så att fler kvinnor kan delta i utbildning och arbetsliv.

Om utrikesfödda kvinnor skulle delta på arbetsmarknaden i samma utsträckning som inrikesfödda kvinnor, så beräknas BNP-nivån bli 1,5 procent högre, arbetslösheten en procentenhet lägre och de offentliga finanserna skulle stärkas med ca 37 miljarder kronor. Att fler kommer i arbete, och därmed får möjlighet till egen försörjning, är en avgörande faktor för en lyckad etablering i arbets- och samhällslivet och för en ökad ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män.

S-kvinnors krav:

- Sverige ska ratificera FN:s konvention om migrantarbetares rättigheter (CMW).
- Sverige ska vara drivande för att säkra lagliga vägar att söka asyl i Europa.
- Sverige ska driva på för ett solidariskt mottagande i hela EU.
- Sverige ska verka för ett ökat globalt ansvarstagande för människor på flykt.
- Uppmärksamma utsattheten för kvinnor, ensamkommande barn och HBTQ-personer på flykt och uppvärdera deras särskilda skyddsbehov.
- Permanenta uppehållstillstånd ska gälla för alla som beviljats status som flyktingar och skyddsbehövande.
- Personer som fått uppehållstillstånd ska ha rätt till familjeåterförening.
- EBO-lagen ska avskaffas och ersättas med ett system som minskar trångboddheten och ökar möjligheten för en god etablering.

- SFI ska kunna läsas redan under ansökningstiden och under föräldraledighet.
- Förbättra och utöka samverkan mellan olika myndigheter vid etableringsinsatser.
- Kvinnors deltagande på arbetsmarknaden ska öka.

Ordlista – förkortningar och begrepp

BMI	Body Mass Index. Relationen mellan en persons längd och vikt.
BNP	Bruttonationalprodukt.
CMW	FNs konvention om migrantarbetares rättigheter.
Delade turer	Flera arbetspass under en dag med obetalda håltimmar mellan.
EBO	Lagen om eget boende. Ger asylsökande rätt till ersättning för boende som ordnas på egen hand.
Garanti- pension	En grundpension som alla har rätt till från 65 års ålder oavsett tidigare arbetsinkomst. Storleken varierar beroende på civilstånd och hur länge man bott i Sverige.
HBTQ	Homosexuella, bisexuella, trans- och queerpersoner.
ILO	Internationella arbetsorganisationen. Ett FN-organ för arbetslivsfrågor.
Könsmakts- ordning	Teorin om mäns samhälleliga dominans över kvinnor och att män som grupp är överordnade kvinnor som grupp.
Oaktsamhetsrekvisit	Oaktsamhetsrekvisit i sexualbrottslagen innebär att en gärningsman inte behöver ha haft uppsåt att begå sexualbrott för att kunna dömas för detta. Krav ställs på att den som har sex förvissat sig om att samtycke föreligger, annars kan personen dömas för våldtäkt.
OECD	Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling.
Samtycke	Samtycke innebär att sexuella kontakter alltid bygger på frivillighet och att samtycke ska uttryckas i ord eller handling. En gärningsman kan därmed dömas för sexuella övergrepp även i fall där offret inte sagt nej eller gjort motstånd.
Screeningprogram för gynekologisk cellprovtagning	Kallelser till regelbundna kontroller för att tidigt upptäcka cellförändringar som kan leda till livmoderhalscancer. Enligt Socialstyrelsens rekommendationer kallas alla kvinnor mellan 23-64 år.
SFI	Svenska för invandrare.
SRHR	Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.
Surrogatmödraskap	Att en kvinna bär och föder barn för andras räkning. Vid kommersiellt surrogatmödraskap görs det mot betalning, medan det vid altruistiskt surrogatmödraskap inte sker mot ersättning.
UNHCR	FNs flyktingorgan.